

Utvärdering av utbildningen i nederländska vid Stockholms universitet

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Rapportnamn

Utgiven av Högskoleverket 2004

Högskoleverkets rapportserie 2004:26 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Henrik Holmquist**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, september 2004

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Högskoleverkets beslut	5
Högskoleverkets reflektioner och slutsatser	7
BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT	9
Missiv	11
Sammanfattning och rekommendationer	13
Utgångspunkter	15
Bakgrundsbeskrivning	17
Organisation och ekonomi	17
Studenter och lärare	17
Kursutbud och undervisningstid	18
Bedömning	21
Grundutbildning	21
Fungerande organisation med kontrastiva fördelar	21
Engagerade lärare	21
Studenterna önskar mer undervisningstid	22
God bredd trots liten miljö	22
Problem att behålla studenter	22
Omfattande sidantal på litteraturen	23
Gott samarbete med omvärlden och andra universitetsenheter	24
Möjligheter till studentutbyte	24
Uppsatserna håller god kvalitet	24
Examinationskraven bör förtydligas	25
Fungerande kursvärderingsarbete som kan systematiseras	25
Fungerande informellt studentinflytande	25
Avdelningens arbete med självvärderingen	26
Forskarutbildning	27
Samarbete med nordiska språk	27
Kurser och konferenser	27
Handledning och studieplan	27
Forskarutbildningens framtid	28
Behovet av en småämnesresurs	29
Nederländska i Norge, Danmark och i övriga Sverige	31
Nederländska i Norge	31
Nederländska i Danmark	32
Nordiska språk i det nederländska språkområdet	33

Högskoleverkets beslut

Rektor
Stockholms universitet

Utvärderingsavdelningen
Henrik Holmquist
BESLUT

2004-09-21
Reg.nr 643-2086-03

Utvärdering av grund- och forskarutbildning i nederländska

Högskoleverket finner att grund- och forskarutbildningen i nederländska vid Stockholms universitet uppfyller kvalitetskraven för högre utbildning och ifrågasätter därför inte examensrätten i ämnet.

Högskoleverket anser dock att den kritiska och kreativa miljön är otillräcklig med avseende på lärarresurser. Utbildningen har försökt kompensera detta genom att samverka med närliggande ämnen och enheter. I längden är dock lärarsituationen ohållbar. Högskoleverket avser därför att särskilt följa upp lärarsituationen i nederländska inom ett år. Därefter fattar Högskoleverket beslut om ytterligare åtgärder behöver vidtas.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskansler Sigbrit Franke efter föredragning av projektansvarig Henrik Holmquist i närvaro av avdelningschef Ragnhild Nitzler.

Sigbrit Franke

Henrik Holmquist

Kopia:
Utbildningsdepartementet
Ledamöter i bedömagruppen

Högskoleverkets reflektioner och slutsatser

Högskoleverket tackar bedömargruppen för ett väl genomfört arbete. Resultatet av gruppens arbete presenteras i denna rapport. Några av de frågor som tas upp i bedömargruppens rapport vill Högskoleverket särskilt reflektera över.

Högskoleverket konstaterar att utbildningen håller en hög språkvetenskaplig nivå med både djup och bredd. Forskningsanknytningen i undervisningen är god och de granskade uppsatserna är också av god kvalitet.

Som de flesta andra småämnen befinner sig nederländska vid Stockholms universitet i en sårbar miljö med få studenter och begränsade lärarresurser¹. Förutom tillfälligt anställda lärare finns enbart en anställd disputerad lärare, som för närvarande arbetar halvtid, med huvudansvar för såväl ämnets grund- som forskarutbildning. Den kritiska och kreativa miljön är därmed otillräcklig och kan skapa en oförsvarbar situation för ämnets studenter som med kort varsel kan stå utan ansvariga lärare. Utbildningen har försökt kompensera detta genom att samverka med närliggande ämnen och enheter. I längden är dock lärarsituationen ohållbar. Högskoleverket avser därför att inom ett år särskilt följa upp lärarsituationen. Då Stockholms universitet har ett nationellt ansvar för nederländska är det särskilt angeläget att lärosätet ser över ämnets framtida utveckling.

Den enda doktoranden som finns inom ämnet har ett stort utbyte av den samverkan som finns med ämnet nordiska språk, som nederländska delar institution med. Doktoranden deltar tillsammans med doktoranderna inom nordiska språk i kurser, seminarier och doktorandråd. Högskoleverket menar att detta är ett gott exempel på hur avdelningen försöker kompensera för en liten forskarutbildningsmiljö.

Ämnet har problem att behålla studenter och avdelningen försöker bland annat åtgärda detta genom att anordna kvällsundervisning. Högskoleverket anser att fakulteten tillsammans med institutionen behöver se över ämnets situation och göra mer för att komma till rätta med avhoppet.

Kursvärderingar genomförs och läses noga av lärarna, men det brister i återkopplingen till studenterna. Högskoleverket menar att resultatet av kursvärderingarna och information om eventuella vidtagna förändringar bör återföras till studenterna på ett mer systematiskt sätt än som görs nu.

Studenternas goda möjligheter till informellt inflytande kan, enligt Högskoleverkets mening, inte helt ersätta formella kanaler för studentinflytande. Även om det är svårt att rekrytera studenter till formella organ är det ändå viktigt att ansträngningar görs för att skapa sådana möjligheter.

1. Problematiken med de små ämnena har tidigare tagits upp av Högskoleverket i rapporten *Att vara eller inte vara? Frågan om småspråkens framtid i den svenska högskolan – ett regeringsuppdrag (2003)*.

BEDÖMARGRUPPENS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2004-08-30
Ref.nr. 643-2086-03

Utvärdering av grundutbildning och forskarutbildning i nederländska vid Stockholms universitet

Högskoleverket initierade våren 2003 en utvärdering av ämnet nederländska. För utvärderingen utsågs en extern bedömargrupp bestående av:

Geir Farner, professor, Universitetet i Oslo
Niels-Erik Larsen, lektor, Köpenhamns universitet
Godelieve Laureys, professor, Universitetet i Gent
Forskarstuderande Jette Skovbjerg, Köpenhamns universitet
Studerande Elly Van Goor, Universitetet i Oslo

Bedömargruppen har i sin bedömning utgått från de kvalitetsaspekter som tillämpas vid Högskoleverkets nationella utvärderingar av ämnen och program. Vi grundar vår bedömning på ämnets självvärdering samt på platsbesök då vi samtalat med utbildningsledning, fakultetsledning, lärare, doktorand och studenter.

Härmed överlämnas gruppens yttrande till Högskoleverket.

För bedömargruppen
Geir Farner

Sammanfattning och rekommendationer

Bedömargruppen anser att utbildningen i nederländska vid Stockholms universitet håller en hög kvalitet. Trots att ämnet utgör en liten miljö lyckas avdelningen för nederländska hålla en förhållandevis god bredd i undervisningen. Bedömargruppen anser att avdelningen för nederländska gör en bra avvägning mellan färdighetsträning och det språkvetenskapliga och litteraturvetenskapliga i undervisningen och att det därmed också finns ett gott djup i utbildningen. Verksamma lärare inom ämnet är en docent, en halvtidsanställd gästlärare, två timlärare och en doktorand. Lärarnas stora engagemang för utbildningen har smittat av sig på studenterna. De studenter som bedömargruppen mötte vid platsbesöket var mycket nöjda med undervisningen, även om studenterna på de högre nivåerna önskade mer undervisningstid. Avdelningen har försökt kompensera den ringa undervisningstiden genom samverkan med angränsande ämnen. Denna möjlighet har dock inte utnyttjats av studenterna.

Avdelningen har problem att behålla studenter inom ämnet. Stora delar av undervisningen måste bedrivas under kvällstid, då många studenter läser nederländska vid sidan av arbete eller andra studier. När studenterna väl fastnat för ämnet är de dock mer benägna att studera på dagtid.

Sidantalet i den litteratur som skall läsas på grundnivån är mycket omfattande. Detta ger studenterna en möjlighet att få språkkänsla, även om flera studenter ansåg att sidantalet var betungande och att alltför mycket av litteraturläsningen kommer i slutet av terminen.

Avdelningen har ett gott samarbete med andra enheter på universitetet och i omvärlden, såsom Tolk- och översättarinstitutet och olika bokförlag. Utbildningen i nederländska är sedan år 2002 organiserad som en avdelning inom institutionen för nordiska språk, vilket fungerar mycket bra och det finns ett gott samarbete med ämnet nordiska språk.

Kursplanerna fastslår inte tillräckligt tydligt vilket mål varje kurs har. Kursvärderingsarbetet fungerar bra, men återkopplingar görs inte systematiskt. Studenternas inflytande över utbildningen sker informellt genom direkta kontakter med lärarna. En ordning som de studenter bedömargruppen mötte vid platsbesöket var nöjda med. C-, D- och E- uppsatserna som bedömargruppen har läst håller god kvalitet.

Bedömargruppen anser att forskarutbildningen fungerar väl och håller en god kvalitet. Inom ämnet finns enbart en doktorand och forskarutbildningen sker i samarbete med doktoranderna inom nordiska språk, där bland annat en tredjedel av kurserna har genomgåts. En tredjedel av kurserna ges inom ämnet och en tredjedel består av olika fakultetsgemensamma kurser.

Doktorandens studieplan revideras varje år i samarbete med handledaren, som är den inom ämnet enda disputerade läraren. Doktoranden har även en bihandledare från nordiska språk. Doktoranden är mycket nöjd med handledarna. Ingen av dessa är dock specialister inom det avhandlingsämne som doktoranden har valt.

Det finns ett starkt stöd inom fakulteten för att nederländska skall finnas kvar som ämne. Stockholms universitet har i regeringens regleringsbrev fått som särskilt åtagande att erbjuda utbildning i nederländska. För detta ändamål finns dock inga särskilda riktade resurser.

Rekommendationer till avdelningen

För att göra möjligheten att läsa angränsande ämnen mer attraktiv för studenterna bör avdelningen överväga att utöka samverkan med dessa ämnen. Avdelningen bör även överväga att schemalägga denna undervisning så att den för studenterna mer självklart ingår i de högre nivåerna.

Avdelningen bör omarbeta kursplanerna så att de tydligare preciserar vad som krävs vid examinationen. Målbeskrivningen och examinationsformerna bör således preciseras ytterligare.

Avdelningen bör överväga att tydligare och mer systematiskt återkoppla resultatet av tidigare kursvärderingar till studenterna.

Rekommendationer till avdelningen och institutionen

Ansträngningar bör göras för att få en fungerande ämnesförening knuten till avdelningen.

I den framtida forskarutbildningen bör avdelningen och institutionen överväga att anlita kompetens från andra universitet, exempelvis från Nederländerna eller Belgien, om ämneskompetensen inte stämmer med handledarnas forskningsområden

Rekommendationer till universitetet och fakulteten

Resurser bör avsättas till ytterligare en heltidstjänst inom nederländska, exempelvis i form av post doc-tjänst, vilket skulle behålla eller tillföra disputerad kompetens inom avdelningen.

Bedömargruppen vill betona vikten av att avdelningen får behålla sin doktorandtjänst.

Rekommendation till statsmakterna

Bedömargruppen vill understryka vikten av att någon form av småämnesresurs behöver komma till om nederländska som ämne i Sverige på sikt skall kunna överleva.

Utgångspunkter

Denna utvärdering gäller Stockholms universitets utbildning i nederländska. Syftet med utvärderingen har varit att göra en kvalitetsbedömning av utbildningens förutsättningar, dess genomförande och resultat.

Bedömargruppen har utgått från de kvalitetsaspekter som ingår i Högskoleverkets utvärderingsmodell och som i sin tur bygger på högskolelagen och högskoleförordningen. Fokus i utvärderingen ligger på ett antal frågeställningar som bedömargruppen identifierat utifrån kvalitetsaspekterna och den självvärdering som avdelningen för nederländska vid Stockholms universitet har gjort.

Självvärderingen, genomförd under hösten 2003 och våren 2004, har utgjort ett viktigt skriftligt underlag för bedömargruppens bedömning. Självvärderingen har inkluderat kursplaner och litteraturlistor. Som kompletterande material har bedömargruppen läst ett antal C-, D- och E-uppsatser.

Det skriftliga materialet låg till grund för bedömargruppens platsbesök vid Stockholms universitet i slutet av april år 2004, då bedömargruppen ställde fördjupade frågor kring utbildningen. Vid platsbesöket förde bedömargruppen samtal med prefekten, kursföreståndaren för nederländska, en administratör, studenter från olika nivåer, doktoranden samt dekanus för humanistiska fakulteten. De olika kategorierna har var för sig givit sina synpunkter och perspektiv på utbildningen.

Utifrån det skriftliga underlaget och platsbesöket anser sig bedömargruppen ha fått en god uppfattning om kvaliteten på utbildningen. Denna utvärdering gäller situationen under höstterminen 2003 och vårterminen år 2004.

I gruppen ingår bedömare med erfarenhet av motsvarande utbildning från Norge och Danmark samt av utbildning i nordiska språk i Belgien.

Bakgrundsbeskrivning

Organisation och ekonomi

Som enda universitet i landet ger Stockholms universitet utbildning upp till kandidat- och magisternivå i nederländska. Stockholms universitet bedriver även forskarutbildning inom nederländska. Ämnet har funnits som självständigt examensämne på universitetet sedan år 1966. Utbildningen i nederländska vid Stockholms universitet bedrivs sedan år 2002 inom institutionen för nordiska språk vid humanistiska fakulteten. Inom institutionen utgör nederländska en egen avdelning. Före år 2002 tillhörde ämnet institutionen för tyska och nederländska, numera tyska institutionen. Avdelningen leds av en kursföreståndare som också har en ordinarie plats i institutionsstyrelsen.

Avdelningen har en egen budget och får sina anslag från humanistiska fakulteten. År 2002 var anslaget till grundutbildningen drygt en miljon kronor, baserat på cirka 40 000 kronor per helårsprestation. Antalet helårsprestationer inom nederländska räknas samman med dem inom nordiska språk, vilket innebär att ett underskott i helårsprestationer inom nederländska täcks upp av ett överskott av prestationer inom nordiska språk. Avdelningen betalar elva procent av anslaget till institutionen för gemensamma kostnader såsom administration, datorer och kopiering. Utöver dessa gemensamma kostnader betalar avdelningen även för lokaler samt för den administrativa tjänst som bland annat sköter registrering av studenter och deras studiepoäng.

Studenter och lärare

Det fanns år 2003 cirka 180 stycken registrerade studenter (ej helårsstudenter). Samma år registrerades totalt cirka 20 helårsprestationer inom ämnet. År 2002 fanns 140 registrerade studenter och cirka 14 helårsprestationer. Både antal studenter och prestationer har således ökat något jämfört med år 2002.

Verksamma som lärare vid avdelningen finns kursföreståndaren, som är en heltidsanställd disputerad lektor, docent inom nederländska och även fil.lic. i tyska samt en halvtidsanställd odisputerad gästlärare, som har en nederländsk magisterexamen i tyska. Gästläraren är anställd på ett tidsbegränsat förordnande på två år sedan juli 2003 och det finns för närvarande inte resurser att förlänga anställningen. Avdelningen har en doktorand som även är verksam som lärare på 20 procent av sin tjänst. Doktoranden har en tjänst på fyra år, som förlängs vid medverkan i grundutbildning. Medel till doktorandtjänsten kommer direkt från fakulteten. Det finns även två timlärare. En av timlärarna, som är verksam på 20 timmar per termin, arbetar också för Kammarkollegiet som bedömare av tolkar och översättare i nederländska. Den andra timläraren

undervisar enbart sex timmar per termin och driver en översättningsbyrå. Avdelningen har administrativt stöd genom en 25 procent sekreterartjänst.

Kursutbud och undervisningstid

Totalt ges 23 delkurser i nederländska. Delkurserna samlas i ett antal huvudkurser, vilka är följande:

Grundkurs (A-nivå), 20 poäng

Målet är att förmedla färdigheter i att förstå, tala, läsa och skriva på basnivå samt att förmedla kunskaper om det nederländska språkets regler, den nederländska litteraturhistorien samt om samhällsförhållandena i de nederländskspråkiga länderna. Studenterna läser 2 500 sidor modern skönlitteratur. Undervisningstiden är för A-nivån cirka 6–8 timmar per vecka och 24 timmar per termin i lärostudion. Den totala undervisningstiden är 96 timmar per termin.

Fortsättningskurs (B-nivå), 20 poäng

Målet är att fördjupa den språkliga färdigheten (5 poäng i skriftlig färdighet och 5 poäng i muntlig färdighet) samt att ge fördjupade kunskaper inom ett antal områden. De studerande väljer två 5-poängskurser av nio möjliga: nederländsk lingvistik, nederländsk litteratur på 1700–1900-talet, nederländsk litteratur år 1900 till idag, frisiska, afrikaans, medeltidsnederländska, 1600-talsnederländska, ekonomi och näringsliv samt översättning. På B-nivån sjunker undervisningstiden till 2–4 timmar per vecka, totalt 64 timmar per termin.

Påbyggnadskurs (C-nivå), 20 poäng

Skriftlig och muntlig färdighet omfattar på denna nivå 4 poäng för att ge utrymme åt författandet av en uppsats om 6 poäng. Två 5-poängskurser väljs ur samma lista som finns för fortsättningskurserna. Undervisningen består av två timmar gruppundervisning och seminarier per vecka samt två uppsatsseminarier, totalt cirka 40 timmar per termin. Varje student får formellt tolv handledningstimmar.

Fördjupningskurs (kandidatkurs, D-nivå), 20 poäng

Skriftlig och muntlig språkfärdighet omfattar 5 poäng. Ingen egentlig undervisning ges, men läraren rättar insända översättningar och uppsatser. Det hålls två uppsatsseminarier. Studenten väljer antingen en kurs i språkvetenskap 5 poäng eller en kurs i litteraturvetenskap 5 poäng. Kursen är en läskurs och tenteras utan föregående undervisning. På D-nivå bedrivs inte undervisningen i seminarieform, utan där genomförs två uppsatsseminarier. Varje student har formellt 16 handledningstimmar per termin.

Magisterkurs (E-nivå), 20 poäng

Skriftlig och muntlig färdighet omfattar 5 poäng. Ingen egentlig undervisning ges men läraren rättar insända översättningar och uppsatser. Det hålls också två uppsattsseminarier. Studenten väljer antingen att tentera en kurs på 5 poäng om kontrastiva studier omfattande nederländska-svenska eller en kurs om interkulturella relationer mellan Nederländerna/Flandern och Sverige.

Förutom dessa kurser finns två specialkurser som kan läsas fristående:

Läsfärdighetskurs, 5 poäng

Målet är att förmedla färdighet i att läsa en nederländsk text med hjälp av grammatik och lexikon. Undervisningen består av två föreläsningar samt 2–3 timmar per vecka i gruppundervisning eller seminarier. Den totala undervisningstiden är 30 timmar per termin.

Språkfärdighetskurs, 5 poäng (efter godkänd läsfärdighetskurs)

Målet är att förmedla färdigheter i att på nederländska skriva ett enkelt meddelande samt redogöra för innehållet i en läst bok. Undervisningen ges i fonetik, formlära, grammatik och översättning till nederländska. Undervisningen består av två timmar per vecka, totalt 32 timmar per termin.

Utbildningsprogram för filosofi magisterexamen med huvudämnet nederländska med inriktning mot juridik, 160 poäng

Ingen har ännu studerat på detta program. Programmet är planerat så att det påbörjas med 40 poäng i nederländska eller med 60 poäng i juridik. Har studenten valt det första alternativet, läses därefter 60 poäng juridik, har det andra alternativet valts, läses därefter 40 poäng i nederländska. Efter dessa fem terminer läser studenten under ett år juridiska och humanistiska ämnen i ett nederländskspråkigt land. Avdelningen har avtal med universiteten i Leuven och Nijmegen. Därefter återvänder studenten hem och skriver ett specialarbete (magisteruppsats) om 20 poäng.

Bedömning

Grundutbildning

Bedömargruppen anser att utbildningen i nederländska vid Stockholms universitet håller en hög kvalitet.

Fungerande organisation med kontrastiva fördelar

Ämnets flytt från tyska institutionen till institutionen för nordiska språk har visat sig vara en lyckad förändring. Lärare och studenter inom nederländska, och även ledningen för institutionen är nöjda med den nuvarande placeringen av ämnet. Det finns intressanta kontrastiva fördelar av att flera olika ämnen ryms inom samma organisation, exempelvis finns det gemensamma metodiska problem kring inläring av främmande språk. Institutionen för nordiska språk har erfarenhet av att lära utländska studenter svenska, bland dessa finns bland annat studenter från Nederländerna och Belgien. Trots att en del av studenterna inom nederländska har anknytningar till språkområdet, så undervisar avdelningen för nederländska i huvudsak svenskar i nederländska.

Engagerade lärare

Det finns för närvarande endast en disputerad lärare inom ämnet. Enligt avdelningen förväntas den enda doktoranden inom ämnet disputera under höstterminen 2005. Den halvtidsanställda gästläraren utgör ett värdefullt tillskott och institutionen bör arbeta för att få behålla tjänsten då medlen för den tar slut i juni 2005. Den nuvarande lektorn har sedan den 1 juli 2004 gått ner på halvtid för att göra det möjligt för gästläraren att fortsätta en längre tid och på sikt även göra det möjligt för doktoranden att efter disputationen vikariera på halvtid. Bedömargruppen menar att det är principiellt tveksamt om ett ämnes överlevnad skall vara beroende av att enskilda anställda gör personliga uppoffringar kring sin egen anställning. *Resurser bör avsättas till ytterligare en heltidstjänst inom nederländska, exempelvis i form av en post doc-tjänst, vilket skulle behålla eller tillföra disputerad kompetens inom avdelningen.*

De två timplärarna bidrar till att skapa variation och utgör också ett värdefullt tillskott i undervisningen. Avdelningen har också vid tillfällen haft föreläsare från utlandet genom medel från De Nederlandse Taalunie (Nederländska språkunionen), vilket bidrar till variation och bredd i undervisningen. Nederländska språkunionen är en officiell myndighet inom vilken Nederländerna, Belgien och Surinam samarbetar för det nederländska språket, dess språkundervisning och litteratur, i och utanför språkområdet.

Bedömargruppen upplevde att lärarnas stora engagemang för utbildningen hade smittat av sig på studenterna. Kommunikationen mellan lärare, ledning

och studenter fungerar bra inom avdelningen och det finns en nära personlig kontakt dem emellan.

Det finns en bas för en god forskningsanknytning i undervisningen då lektorn är disputerad inom översättning och receptionsforskning, områden vilka det också erbjuds kurser inom. Den profil som valts för de olika kurserna passar i övrigt även väl till lärarnas erfarenheter.

Studenterna önskar mer undervisningstid

Undervisningsmetoderna varierar mellan föreläsningar, seminarier, gruppundervisning samt tid i språklaboratoriet. Föreläsningar ges endast sparsamt. På de högre nivåerna sker undervisningen främst genom personlig handledning kring litteratur och uppsatsskrivande. Genom att använda universitetets språklaboratorium försöker avdelningen skapa en varierad undervisning. Språklaboratoriet används främst i inledningskedet av grundkursen och är uppskattat av studenterna. För högre nivåer finns material för övningar på egen hand.

Studenterna var generellt mycket nöjda med undervisningen, men önskade mer undervisningstid. Framförallt gällde det studenterna på de högre nivåerna. På D- och E-nivå ges endast fyra timmar föreläsning och undervisningen bedrivs således främst genom enskild handledning. Anledningen till den sparsamma undervisningstiden är främst de ekonomiska begränsningarna. Tidvis har studenterna på D-nivå erbjudits möjlighet att kompensera den ringa undervisningstiden genom möjligheter att följa och tillgodoräkna sig undervisning i angränsande ämnen såsom litteraturvetenskap och lingvistik. Tanken har varit att studenterna genom den undervisningen får litteraturvetenskaplig och lingvistisk teori, men att huvuddelen av litteraturen skall vara med nederländsk prägel. Denna möjlighet har dock aldrig utnyttjats av grundutbildningsstudenterna. *För att göra möjligheten att läsa angränsande ämnen mer attraktiv för studenterna bör avdelningen överväga att utöka samverkan med dessa ämnen. Avdelningen bör även överväga att schemalägga sådan undervisning så att den för studenterna mer självklart ingår i de högre nivåerna.*

God bredd trots liten miljö

Bedömargruppen anser att utbildningen i nederländska vid Stockholms universitet håller en hög kvalitet. Trots att ämnet utgör en liten miljö lyckas avdelningen för nederländska hålla en förhållandevis god bredd i undervisningen när det gäller de olika delkurserna som erbjuds studenterna. Ett exempel på det är delkurserna inom afrikaans och frisiska.

Problem att behålla studenter

Ett problem som framförts i självvärderingen och vid platsbesöket är att många studenter väljer att registrera sig utan att ha som avsikt att ta några poäng. Dessutom avbryter en majoritet av de på A-kursen registrerade studenterna studierna helt en bit in i första terminen. Enligt avdelningens självvärdering

anser många studenter att utbildningen inte var vad de förväntat sig. Många av dem påbörjade studierna i tron att det skulle vara en mer språkfärdighetsinriktad kurs av den typ som ges vid studieförbunden. Andra anledningar kan vara att de kommit in på en annan utbildning, fått ett arbete eller tycker att kursen är för betungande. Avdelningen för nederländska har trots dessa faktorer en ambition att upprätthålla en hög språkvetenskaplig nivå på utbildningen. Vid avdelningen fästes exempelvis stor vikt vid att även grammatiska moment behandlas utförligt i avsikt att ge studenterna en god bas för vidare studier och eventuellt uppsatsskrivande inom ämnet.

En förutsättning för att få tillräckligt många studenter till kurserna är att en stor del av undervisningen bedrivs på kvällstid. Anledningen till detta är att många av studenterna studerar andra ämnen samtidigt, eller att de arbetar. Erfarenheterna visar att när studenterna väl har fastnat för ämnet är de också mer benägna att satsa på nederländska på heltid och då även i ökad utsträckning att läsa på dagtid. Flera av de heltidssatsande studenter bedömagruppen mötte vid platsbesöket visade sig också vara positiva till studier på dagtid. Mer undervisning på dagtid skulle även kunna minska arbetsbelastningen för lärarkåren. En sådan förändring skulle även kunna öka möjligheterna till samverkan med angränsande ämnen på de högre nivåerna och motverka att nederländska får en status som fritidsämne.

För de flesta studenter är nederländska språket något helt nytt. För nederländska liksom för många andra småspråk är det därför ofta svårt att hitta en balansgång mellan färdighetsträning och det språkvetenskapliga i undervisningen. Bedömagruppen anser att avdelningen för nederländska gör en bra avvägning mellan dessa bägge intressen och att det därmed finns ett gott djup i utbildningen.

Omfattande sidantal på litteraturen

Litteraturen är allsidig och blir fortlöpande uppdaterad, också genom egen produktion av läromedel. Mot bakgrund av att lärarstaben är liten täcker undervisningen och litteraturen ett stort antal områden, något som är möjligt tack vare lärarnas flexibilitet och kompetensmässiga bredd. Bedömagruppen har noterat att det är ett stort sidantal litteratur som skall läsas på grundnivån, 2 500 sidor. Det stora antalet sidor är försvarligt då mycket av litteraturen består av enklare texter, såsom barnböcker. Beroende på förkunskaper ges studenterna också möjlighet att välja svårighetsnivå på litteraturen. De studenter som bedömagruppen mötte under platsbesöket menar att det, trots att sidantalet upplevs som betungande, är positivt att de på detta sätt ges en möjlighet att få en språkkänsla. Flera studenter ansåg däremot att alltför mycket av litteraturläsningen kommer i slutet av terminen.

Gott samarbete med omvärlden och andra universitetsenheter

Avdelningens goda samarbete med olika bokförlag gör det möjligt för vissa studenter att kombinera studierna med översättningsarbete. Denna koppling verkar motiverande på studenterna och ger dem en konkret kontakt med arbetslivet som de eventuellt kan ha nytta av efter utbildningen. Kontakterna bidrar också till att förmedla kunskap om nederländskspråkig litteratur och kultur i Sverige. Lärarnas erfarenheter som översättare stödjer också undervisningen på den kurs i nederländska med inriktning mot översättning som regelbundet ges på B- och C-nivån samt på kursen i Tolk- och översättarinstitutets (TÖI) regi. Under höstterminen 2004 och vårterminen 2005 kommer avdelningen att anordna en kurs för TÖI. En satsning som, om den lyckas locka tillräckligt med studenter, också kommer att ge avdelningen ett ekonomiskt tillskott. Avdelningen har tillsammans med juridiska institutionen även utvecklat en utbildning i nederländska med juridisk inriktning. Ingen student har ännu gått denna utbildning.

Möjligheter till studentutbyte

Studenterna har möjlighet att studera utomlands. De senaste åren har det varit cirka två studenter varje år som utnyttjat avdelningens avtal med universiteten i Nijmegen, Amsterdam och Erasmushogeschool i Bryssel. Avdelningen har också gästats av studenter från Gent och Groningen.

Uppsatserna håller god kvalitet

Under åren 1998 till 2003 har det examinerats 8 kandidatuppsatser, 4 magisteruppsatser och 21 C-uppsatser. C-uppsatserna inom nederländska är på 6 poäng och därmed inte kandidatuppsatser.

C-, D- och E-uppsatser 1998 till 2003 med givna betyg

År	C-uppsatser	Kandidatuppsatser (D)	Magisteruppsatser (E)
1998	5, varav 2 VG	3, varav 2 VG	2 VG
1999	5, varav 1 VG	2 G	
2000	1 VG		1 VG
2001	3, varav 1 VG		1 VG
2002	7 VG		
2003		3 VG	

Studenterna får välja uppsatsämne fritt men kan också få hjälp med detta. Bedömargruppen har läst sex examensarbeten och en C-uppsats och anser att avdelningen gjort en korrekt bedömning när det gäller betygen på dessa. Kvalitetsnivån på uppsatserna håller en hög nivå och ämnena för uppsatserna är relevanta.

Examinationskraven bör förtydligas

Kursplanerna fastslår inte tillräckligt tydligt vilka mål varje kurs har. Ett förhållande som gör det svårt för studenterna att veta vad som krävs för att få godkänt (G) eller väl godkänt (VG) vid examinationen. Den täta kontakten mellan lärare och studenter gör att examinationsformerna tycks fungera i praxis. Men av både informations- och rättssäkerhetsskäl bör kraven framgå mer explicit av kursplanerna. *Avdelningen bör omarbeta kursplanerna så att de tydligare preciserar vad som krävs vid examinationen. Målbeskrivningen och examinationsformerna bör således preciseras ytterligare.*

Fungerande kursvärderingsarbete som kan systematiseras

Arbetet med kursvärderingarna fungerar väl på avdelningen, men kan förbättras. Efter varje kurs följer en kursvärdering. Enligt de studenter som bedömargruppen mötte vid platsbesöket är lärarna mycket noga med att studenterna genomför dessa. Däremot görs det endast sporadiska skriftliga sammanställningar av kursvärderingarna och muntlig återkoppling av tidigare resultat till de nya studenterna på en kurs sker ibland, men inte systematiskt. Trots detta är det ändå tydligt att kursvärderingarna läses noga av lärarna då de exempelvis lett till fler muntliga inslag i undervisningen samt en ny realiakurs. Studenterna har även uppmanats att vid kursvärderingen fundera extra på vissa moment av kursen som fått kritik i tidigare utvärderingar. *Avdelningen bör överväga att tydligare och mer systematiskt återkoppla resultatet av tidigare kursvärderingar till studenterna. Skriftliga sammanställningar är inte alltid nödvändiga utan återkopplingen kan exempelvis ske genom att läraren inledningsvis på en kurs alltid går igenom vad de tidigare studenterna hade för synpunkter samt att studenterna får en kort redogörelse av kursvärderingsresultatet på den föregående kursen.*

Fungerande informellt studentinflytande

Det finns ingen fungerande formell organisation för studentinflytande vid avdelningen, såsom exempelvis ett ämnesråd. Avdelningen upplever det som svårt att rekrytera studenter till ett sådant. Det finns däremot en studentförening för studenter som läser nederländska, Låglandslust. Föreningen startade på studentinitiativ och fick stöd från avdelningen. Föreningen har tidigare anordnat bland annat företagsbesök och kulturkvällar. Inte heller Låglandslust lyckas samla särskilt många deltagare på sina arrangemang. De flesta studenter i nederländska har för mycket annat att göra. De studenter som bedömargruppen mötte under platsbesöket menade att en formell sammanslutning inte är nödvändig, då det finns en nära kontakt mellan lärare och studenter. Synpunkter kan istället framföras direkt till läraren. Trots detta menar bedömargruppen att en fungerande ämnesförening, såsom exempelvis Låglandslust, kan medverka till att skapa ett engagemang för nederländska som kan bidra till att locka och behålla studenterna inom ämnet. *Ansträngningar bör göras för att få en fungerande ämnesförening knuten till avdelningen.*

Avdelningens arbete med självvärderingen

Mot bakgrund av att ämnet är litet är avdelningens egen självvärdering inför Högskoleverkets utvärdering omfattande. Självvärderingen behandlar flertalet av de punkter som tas upp i anvisningarna väl och utförligt. Bedömaregruppen menar dock att den möjlighet till diskussion och inre utvecklingsprocess som en självvärdering erbjuder kunde ha utnyttjats bättre om lärarna, doktoranden och även studenterna mer aktivt hade medverkat i skrivprocessen. Dessa har visserligen givits möjligheter att ha synpunkter på självvärderingen och de har inte känt sig utestängda. Ett problem i sammanhanget är att timlärarna, med sina begränsade timanställningar, inte har tid avsatt för självvärderingsarbete.

Forskarutbildning

Bedömaregruppen anser att forskarutbildningen fungerar väl och håller en god kvalitet.

Samarbete med nordiska språk

Avdelningen för nederländska har endast en doktorand som har en fakultetsfinansierad tjänst. Även om doktoranden är ensam inom sitt ämne anser denna sig ha ett stort utbyte av de övriga doktoranderna på institutionen och deltar exempelvis i deras seminarier. Doktoranden är till och med verksam inom institutionens doktorandråd som dess sekreterare. Avhandlingen skrivs på svenska, vilket gör det möjligt för övriga verksamma vid institutionen att läsa avhandlingsutkastet. Även om det finns nackdelar med att skriva på svenska, främst att möjligheten att öva praktisk skrivfärdighet inom nederländska går förlorad, överväger ändå fördelarna med detta språkval. Att avhandlingen i ett småspråk skrivs på svenska gör det lättare för doktoranden att sprida och använda avhandlingen inom Sverige som en plattform i den framtida karriären, främst då doktorandens ämnesval, en kontrastiv betydelseanalys av det svenska verbet "komma" och det nederländska verbet "komen", har ett värde även utanför ämnet nederländska.

Kurser och konferenser

Doktoranden har genomfört kursdelen om totalt 60 poäng och beräknas disputer under hösten 2005. Ungefär en tredjedel av kurserna har varit gemensam med doktoranderna och D-studenterna inom nordiska språk, en tredjedel har varit fakultetsgemensamma kurser och en tredjedel har varit mer direkt kopplad till avdelningen och ämnet. Doktoranden är i huvudsak nöjd med sina kurser och har även möjlighet att söka särskilda medel för medverkan i konferenser, vilket också har utnyttjats. Hon medverkar även inom grundutbildningen där hon ger kurser inom litteraturvetenskap och litteraturhistoria. Doktoranden har även gått fakultetens kurs i högskolepedagogik för doktorander.

Handledning och studieplan

Den individuella studieplanen revideras varje år av doktoranden och handledaren gemensamt och godkänns av institutionens professorsråd. Studieplanen rapporteras därefter till fakulteten. Revideringen av studieplanen upplevs som positiv och väl fungerande av doktoranden.

Doktorandens huvudhandledare är den vid avdelningen verksamma lektorn. Doktoranden har även sedan februari 2004 en biträdande handledare, som också är verksam vid institutionen, men har en ämnesbakgrund inom nordiska språk. Doktorandens avhandlingsämne, kognitiv semantik, ligger inte inom samma område som handledarens eller den biträdande handledarens forskningsområde. Handledningen har dock ändå fungerat väl, bland

annat då handledaren har utnyttjat sin forskningstid för att läsa in sig på doktorandens område. Bedömargruppen anser att det är principiellt tveksamt om en lärares forskningstid skall utnyttjas på detta sätt. Bihandledaren har bland annat varit behjälplig när det gäller behandlingen av svenska språket i avhandlingen. Huvudhandledaren och bihandledaren är mycket uppskattade av doktoranden, men de saknar således specialkompetens inom doktorandens forskningsområde. *I den framtida forskarutbildningen bör avdelningen och institutionen överväga att anlita kompetens från andra universitet, exempelvis från Nederländerna eller Belgien, om ämneskompetensen inte stämmer med handledarnas forskningsområden.* Doktoranden borde också vid ett tidigare skede under sin forskarutbildning ha haft tillgång till en biträdande handledare.

Forskarutbildningens framtid

När den nuvarande doktoranden disputerar är det oklart om doktorandtjänsten inom ämnet kommer att finnas kvar. Medel för doktorandtjänsten kommer direkt från fakulteten och ligger utanför den ordinarie budgeten för avdelningen. Avdelningen fick doktorandtjänsten år 1999 för att det var det enda språkämnet som då saknade doktorandtjänst. Ett beslut kring en eventuell ny utlysning av tjänsten fattas av fakulteten. *Bedömargruppen vill betona vikten av att avdelningen får behålla sin doktorandtjänst.*

Behovet av en småämnesresurs

Enligt regeringens regleringsbrev (2003-12-18) till Stockholms universitet har lärosätet som särskilt åtagande att varje läsår erbjuda utbildning i nederländska. Stockholms universitet har också särskilda åtaganden när det gäller ämnena koreanska, lettiska, litauiska, teckenspråk och strålningsbiologi. Vid bedömargruppens samtal med dekanen för den humanistiska fakulteten framgick att det finns ett starkt stöd inom fakulteten för att nederländska skall finnas kvar.

I en rapport från Höskoleverket, *Att vara eller inte vara? Frågan om småspråkens framtid i den svenska högskolan – ett regeringsuppdrag (2003)*, tas frågan om småspråken upp. I rapporten konstateras att småspråk är ämnen som inte klarar av att bära sina egna kostnader i det prestationsbaserade resurstilldelningssystemet när det gäller lärarmässig mininivå och normala omkostnader. För närvarande hålls dessa ämnen således vid liv genom interna omfördelningar inom universiteten. I budgeten för år 2002 beslutade exempelvis humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet att man särskilt skulle förstärka resurserna för nederländska och baltiska språk. Detta resulterade i att avdelningen kunde anställa gästläraren. I Höskoleverkets småspråkutredning föreslås att det bör tillföras en småämnesresurs. Enligt förslaget skall lärosätena ansöka om att bli tilldelade åtaganden och resurser för ett visst enskilt språk eller en språkgrupp. Något politiskt beslut kring en eventuell småspråksresurs har ännu inte fattats.

Bedömargruppen menar att regering och riksdag på ett tydligare sätt bör bestämma om ämnet på sikt skall vara kvar eller inte. *Bedömargruppen vill understryka vikten av att någon form av småämnesresurs behöver komma till om nederländska som ämne i Sverige på sikt skall kunna överleva.*

Efter Uppsala universitet har Stockholms universitet flest småspråk i landet, vilket bör ses som en del av profilen för lärosätet och något som bör utvecklas ytterligare. Oavsett om det tillkommer ytterligare medel till detta från staten eller inte, så vill bedömargruppen påpeka att Stockholms universitet självfallet också har ett ansvar för att uppdraget i regleringsbrevet följs. Två heltidsanställda lärare inom nederländska, varav helst bägge på sikt är disputerade, är inte ett orimligt krav. Som också nämnts ovan bör fakulteten även fortsätta att satsa på en forskarutbildning inom ämnet.

Nederländska i Norge, Danmark och i övriga Sverige

Stockholms universitet är det enda lärosäte i Sverige som ger nederländska till minst kandidatnivå. Nederländska finns dock upp till 40 poäng som ämne även vid institutionen för tyska och nederländska vid Göteborgs universitet, där det finns en adjunkt inom ämnet. Höstterminen 2003 fanns, enligt Högskoleverkets NU-databas, cirka 35 registrerade studenter i nederländska vid Göteborgs universitet. Kurserna i Göteborg är uppdelade i 10 poäng muntlig och skriftlig läsförståelse och 10 poäng litteratur på både A- och B-nivån. Studenterna som läst till och med B-nivån har möjlighet att fortsätta studierna på högre nivåer vid Stockholms universitet eller i Nederländerna/Flandern.

Det finns också vissa begränsade möjligheter att läsa nederländska inom de olika studieförbunden. Studieförbundens språkkurser riktar sig traditionellt främst till dem som är intresserade av ren språkfärdighetsträning.

Nederländska är ett litet ämne även i Norge och Danmark. I Sverige, Norge och Danmark finns det endast en disputerad lärare i vardera landet, sett till nu anställda personer.

Nederländska i Norge

I Norge finns det för närvarande endast undervisning i nederländska språket och litteraturen vid Germanistisk institutt vid Universitetet i Oslo. Undervisningen i nederländska startade år 1949, men först år 1959 kunde studenterna ta kandidatexamen ("mellomfag") i ämnet och från 1968 magisterexamen ("hovedfag"). Vid Universitetet i Bergen var det till nyligen möjligt att läsa nederländska som ett litet ämne inom det tyska huvudämnet.

Vid Universitetet i Oslo finns två heltidsanställda lärare, varav en är disputerad. En professor emeritus, som tidigare var verksam vid institutionen, deltar ibland i undervisningen. Fram till 2003 hade ämnet en till tre kandidatstudenter och en till två magisterstudenter varje termin. En reform år 2003 bidrog till att antalet studenter och prestationer ökade.

Nederländska kan läsas till bachelornivå, vilket innebär att studenten läser ett och ett halvt år med bara nederländska. Ämnet kan även läsas till masternivå, vilket innebär att studenten läser ytterligare två år med enbart nederländska inklusive en masteruppsats under ett år.

Tyngdpunkten i undervisningen ligger på språk och litteratur, emedan kulturkunskap och historia har en betydligt mindre roll. Bachelornivån omfattar översättning främst till nederländska från norska och fri skriftlig och muntlig språkproduktion. Bachelornivån omfattar även praktisk grammatik, språkhistoria, medeltidsnederländska samt litteratur från 1850-talet fram till idag.

Litteraturanalys och litteraturhistorisk förståelse av verken i litteraturlistan tillmätts stor vikt. Masternivån har viss språkfärdighetsträning, men tyngdpunkten ligger främst på djupare förståelse av antingen nederländsk litteratur eller äldre nederländsk språkhistoria.

En skillnad mot utbildningen vid Stockholms universitet är att nederländska vid Universitetet i Oslo inte har något utbildningsmoment där systematisk översättning av texter från nederländska till modersmålet ingår. Istället lägger man vikt vid litteraturteori och systematisk litteraturanalys. De språkhistoriska studierna är krävande både på bachelor- och masternivån. Bachelorstudierna varar normalt tre år, varav nederländska cirka ett och ett halvt år. Vid masterutbildningen på två år läggs stor vikt vid uppsatsen.

Nederländska i Danmark

Vid Köpenhamns universitet har det funnits undervisning i nederländska sedan år 1927. Inledningsvis bedrevs utbildningen som en del av tyskundervisningen, men år 1954 blev ämnet etablerat som biämne och 1985 som huvudämne. Det finns även undervisning i nederländska vid Århus universitet, men undervisningen där är inte strukturerad efter den bachelor- och masterstruktur, som annars gäller för alla humanistiska utbildningar i Danmark.

Vid Köpenhamns universitet är fyra lärare verksamma på hel- eller deltid, varav en är disputerad. Till utbildningen antas vartannat år sex till åtta studerande. Ämnet tilldelas en särskild småämneshörsal då det samlade antalet studenter är begränsat och ger för små ekonomiska medel.

Nederländska vid Köpenhamns universitet är traditionellt filologiskt orienterat med vikt på språk, litteratur, översättning och språkinläring och mindre på historia och kulturkunskap. Förutom muntlig språkfärdighetsträning undervisas det i fonetik, grammatik och analys av sakprosatexter. Inom ämnet finns det även undervisning i afrikaans samt i medeltidens språk, litteratur och kultur. Litteratur från 1860-talet och framåt studeras samt kolonial litteratur. I övrigt finns det undervisning i litteraturteori samt skriftlig översättning mellan nederländska och danska.

Det finns en doktorand som skriver sin avhandling om den nederländska modernistiska diktaren Lucebert. Doktoranden har deltagit i kursutbudet på forskarskolor i Danmark samt undervisat i litterär översättning.

Utbildningen i nederländska i Danmark är generellt sett längre än den i Sverige. Omräknat till det svenska poängsystemet är det en bachelorutbildning på 140 poäng, där minst 100 poäng skall ligga inom nederländska. En masterutbildning är på ytterligare 80 poäng. En master i nederländska i Danmark har således totalt studerat nederländska till 180 poäng + 40 poäng i ett annat ämne, totalt fem och ett halvt år.

Det danska utbildningssystemet är stramare än det svenska. Det är svårt att avsluta studierna vid A-, B-, C-, D- eller E-nivå, som i Sverige, utan studenten bör läsa nederländska till minst bachelornivå. Detta är utan tvivel starkt medverkande till att begränsa antalet studenter.

Nordiska språk i det nederländska språkområdet

Som en referenspunkt kan det även vara av intresse att kasta en blick på förhållandena inom ämnet nordiska språk i Nederländerna och Belgien, som i många avseenden kan betraktas som en pendang till ämnet nederländska i Sverige.

I det nederländska språkområdet finns tre universitet som har en självständig institution för nordiska språk, där man kan läsa svenska upp till master-nivå: Rijksuniversiteit Groningen (NL), Universiteit van Amsterdam (NL) och Universiteit Gent (B). Därutöver finns det även fristående kurser i svenska vid Leuvens, Bryssels och Antwerpens universitet samt vid tolk- och översättarutbildningar i Bryssel.

Bachelor- och masterstudierna vid de tre förstnämnda universiteten omfattar utöver skriftlig och muntlig färdighet även språkvetenskapliga och litteraturvetenskapliga kurser. Där erbjuds också kursmoment om Sverige- och Nordenkunskap. Antalet huvudämnesstudenter i svenska är för närvarande cirka 40 i Groningen, cirka 30 i Amsterdam och cirka 100 i Gent. Lärarstaben i Groningen omfattar en ordinarie professor i nordiska språk, tre disputerade lärare och sammanlagt cirka tre språklektorer och odisputerade lärare i heltidsekvivalenter. I Amsterdam finns likaså en ordinarie professor i nordiska språk, två disputerade lärare och sammanlagt cirka tre språklektorer och odisputerade lärare i heltidsekvivalenter samt två doktorander. I Gent omfattar staben en ordinarie professor i nordiska språk, en strukturell gästprofessor, två disputerade lärare och sammanlagt cirka två språklektorer och odisputerade lärare i heltidsekvivalenter samt två doktorander och två projektanställda. Samtliga lärare är avlönade med lokala medel.

